

O‘QUV FAOLIYATINI LOYIHALASH ORQALI O‘QUVCHILARNING BILIM VA KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Bobojonov Farrux

Osiyo xalqaro universiteti magistri

Annotatsiya: Ushbu ilmiy ishda o‘quv faoliyatini loyihalash orqali o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish masalalari tadqiq etildi. Ishda o‘quv faoliyatini ilmiy asosda rejalashtirish, uning maqsad, mazmun, metod va baholash tizimi bilan uzviy bog‘liqligi tahlil qilindi. Shuningdek, muammoli, hamkorlikka asoslangan va shaxsga yo‘naltirilgan o‘quv faoliyati o‘quvchilarning intellektual va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslandi. Tadqiqot natijalari o‘quv faoliyatini tizimli loyihalash orqali bilimlarni mustahkamlash va ularni amaliy ko‘nikmalarga aylantirish mumkinligini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: O‘quv faoliyatini loyihalash, bilim va ko‘nikmalar, shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, muammoli ta‘lim, hamkorlikda o‘qitish, metakognitiv ko‘nikmalar, baholash tizimi.

РАЗВИТИЕ ЗНАНИЙ И УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация: В данной научной работе исследуется вопрос развития знаний и умений учащихся через проектирование учебной деятельности. В работе анализируется научно обоснованное планирование учебной деятельности, взаимосвязь целей, содержания, методов и системы оценивания. Также научно обосновано, что проблемное, кооперативное и личностно ориентированное обучение способствует развитию интеллектуальных и практических навыков учащихся. Результаты исследования показывают, что системное проектирование учебной деятельности позволяет укреплять знания и преобразовывать их в практические умения.

Ключевые слова: Проектирование учебной деятельности, знания и умения, личностно ориентированное обучение, проблемное обучение, кооперативное обучение, метакогнитивные навыки, система оценивания.

DEVELOPING STUDENTS’ KNOWLEDGE AND SKILLS THROUGH THE DESIGN OF LEARNING ACTIVITIES

Annotation: This scientific study examines the development of students’ knowledge and skills through the design of educational activities. The work analyzes the scientifically grounded planning of learning activities, the interrelation of objectives, content, methods, and assessment systems. It is also scientifically substantiated that problem-based,

cooperative, and student-centered learning contributes to the development of students' intellectual and practical skills. The research results show that systematic design of learning activities enables knowledge consolidation and its transformation into practical competencies.

Keywords: *Learning activity design, knowledge and skills, student-centered learning, problem-based learning, cooperative learning, metacognitive skills, assessment system.*

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat tayyor bilimlarni o'zlashtirishi emas, balki ularning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishi, o'z bilim va ko'nikmalarini real hayotda qo'llay olishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, o'quv faoliyatini loyihalash pedagogik jarayonning markaziy mexanizmlaridan biri sifatida qaralmoqda. O'quv faoliyatini ilmiy asosda loyihalash o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini tizimli ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi. O'quv faoliyatini loyihalash pedagogik jarayonning maqsadli, rejalashtirilgan va ilmiy asoslangan shakli bo'lib, u o'quvchi shaxsining intellektual, amaliy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan yaxlit tizim sifatida namoyon bo'ladi. Pedagogik adabiyotlarda o'quv faoliyati o'quvchining bilimlarni o'zlashtirishga qaratilgan maxsus tashkil etilgan faoliyati sifatida talqin qilinadi. Ushbu faoliyatning samaradorligi ko'p jihatdan uni qanday loyihalash, ya'ni maqsad, mazmun, metod, vosita va natijalar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni qanchalik aniq belgilashga bog'liqdir. Ta'lim jarayonida o'quv faoliyatini loyihalash orqali o'quvchilarda bilimlarning chuqur o'zlashtirilishi, ularning amaliy ko'nikmalarga aylanishi va barqaror kompetensiyalar shakllanishi ta'minlanadi.

Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda o'quv faoliyati shaxs rivojlanishining yetakchi omillaridan biri sifatida qaraladi. L.S. Vygotskiy, A.N. Leontev, D.B. Elkonin kabi olimlar o'quv faoliyatini bolaning intellektual rivojlanishida muhim mexanizm deb hisoblaydilar. Ularning ta'kidlashicha, o'quv faoliyati to'g'ri tashkil etilganda va ongli ravishda loyihalanganda o'quvchi faqat bilim egallab qolmay, balki bilimlarni egallash usullarini ham o'zlashtiradi. Bu esa metabilimlar va universal o'quv ko'nikmalarining shakllanishiga olib keladi⁴⁸. O'quv faoliyatini loyihalash jarayoni ta'lim maqsadlarini aniqlashdan boshlanadi. Maqsadlar ta'lim standartlari, jamiyat ehtiyojlari va o'quvchilarning yosh hamda individual xususiyatlariga mos holda belgilanadi. Maqsadlarning aniqligi va o'lchovliligi o'quv faoliyatining samaradorligini belgilovchi muhim omildir. Agar maqsadlar faqat bilimlarni eslab qolishga yo'naltirilgan bo'lsa, o'quvchi passiv qabul qiluvchi rolida qoladi. Aksincha, tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va muammoli vaziyatlarni hal etishga qaratilgan maqsadlar o'quvchilarning faol bilish jarayonini faollashtiradi.

O'quv faoliyatini loyihalashda mazmun tanlash masalasi ham alohida ahamiyatga ega. Ta'lim mazmuni ilmiylik, tizimlilik, izchillik va amaliy yo'naltirilganlik tamoyillariga asoslanishi lozim. Mazmunning o'quvchilarning hayotiy tajribasi bilan bog'lanishi

⁴⁸ Vygotskiy L.S. *Psixologiya rivojlanishi muammolari*. — Moskva: Pedagogika, 1984

bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishiga yordam beradi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quv materiallari real muammolar asosida tuzilganida o'quvchilarning motivatsiyasi va bilishga bo'lgan qiziqishi sezilarli darajada oshadi⁴⁹. O'quv faoliyatini loyihalashda metod va texnologiyalarni tanlash ham muhim bosqich hisoblanadi. An'anaviy reproduktiv metodlar bilan bir qatorda muammoli ta'lim, loyihaviy ta'lim, tadqiqotga yo'naltirilgan o'qitish, hamkorlikda o'qitish kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Loyiha asosida tashkil etilgan o'quv faoliyati o'quvchilarda mustaqil fikrlash, axborot izlash, tahlil qilish va natijalarni taqdim etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tadqiqotlar loyihaviy ta'limda ishtirok etgan o'quvchilarning muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalari an'anaviy ta'lim olgan tengdoshlariga nisbatan yuqori ekanligini ko'rsatadi⁵⁰. O'quv faoliyatini loyihalashning yana bir muhim jihati — o'quvchining faolligini ta'minlashdir. Faoliyat subyekti sifatida o'quvchi ta'lim jarayonining markaziga qo'yiladi. Bu yondashuv shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasiga mos keladi. O'quvchi o'z faoliyatini rejalashtirish, amalga oshirish va baholash jarayonlarida ishtirok etar ekan, unda refleksiya va o'zini o'zi baholash ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa ta'lim natijalarining barqarorligini ta'minlaydi.

Bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonida baholash tizimi ham o'quv faoliyatini loyihalash bilan chambarchas bog'liqdir. Zamonaviy pedagogikada faqat yakuniy natijani baholash emas, balki jarayonni baholash, formatif baholash usullari keng qo'llanilmoqda. Bunday baholash o'quvchilarga o'z xatolarini vaqtida anglash va ularni tuzatish imkonini beradi. Ilmiy tadqiqotlar formatif baholashdan foydalangan holda tashkil etilgan o'quv faoliyati o'quvchilarning akademik yutuqlarini sezilarli darajada oshirishini tasdiqlaydi⁵¹.

O'quv faoliyatini loyihalash jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli resurslar, elektron platformalar va interaktiv vositalar o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Masofaviy va aralash ta'lim shakllarida o'quv faoliyatini to'g'ri loyihalash o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlik beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar asosida loyihalangan o'quv faoliyati o'quvchilarning axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantiradi⁵².

O'quv faoliyatini loyihalash jarayonida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi ularning bilish faoliyati mexanizmlarini chuqur tahlil qilishni talab etadi. Bilim o'zlashtirish jarayoni faqat axborotni qabul qilish bilan cheklanib qolmasdan, uni qayta ishlash, tahlil qilish, umumlashtirish va amaliyotda qo'llash bosqichlarini o'z ichiga oladi. Shu sababli o'quv faoliyatini loyihalashda kognitiv jarayonlarning bosqichma-bosqich rivojlanishini hisobga olish muhim hisoblanadi. Psixologik tadqiqotlar shuni

⁴⁹ Zimnyaya I.A. *Pedagogik psixologiya*. — Moskva: Logos, 2002.

⁵⁰ Polat E.S. *Loyihaviy ta'lim texnologiyalari*. — Moskva: Akademiya, 2005.

⁵¹ Black P., Wiliam D. *Assessment and Classroom Learning*. — *Assessment in Education*, 1998.

⁵² UNESCO. *ICT in Education: A Critical Literature Review*. — Paris, 2019.

20-Yanvar, 2026-yil

ko'rsatadiki, o'quv faoliyati tizimli ravishda tashkil etilganda o'quvchilarning tafakkuri reproduktiv darajadan ijodiy darajaga ko'tariladi⁵³.

O'quvchilarda bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishda motivatsiya muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. O'quv faoliyatini loyihalash jarayonida ichki motivlarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilishi zarur. Ichki motivatsiya o'quvchilarning o'qishga bo'lgan barqaror qiziqishini ta'minlaydi va bilimlarni chuqur o'zlashtirishga olib keladi. Agar o'quv faoliyati faqat tashqi rag'batlar asosida tashkil etilsa, bilimlar yuzaki va qisqa muddatli bo'lib qoladi. Shu bois loyihalangan o'quv faoliyati o'quvchilarning shaxsiy ehtiyojlari, qiziqishlari va intellektual imkoniyatlariga mos bo'lishi lozim⁵⁴. O'quv faoliyatini loyihalashda muammoli vaziyatlardan foydalanish o'quvchilarning bilish faolligini oshirishda samarali vosita hisoblanadi. Muammoli o'qitish asosida tashkil etilgan o'quv faoliyati o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv va ilmiy xulosalar chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Muammoli vaziyat o'quvchini faol izlanishga undaydi va bilimlarni tayyor holda emas, balki mustaqil ravishda kashf etish imkonini beradi. Tadqiqotlarga ko'ra, muammoli ta'lim elementlari qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning bilimlarni mustahkamlash darajasi an'anaviy darslarga nisbatan yuqori bo'ladi.

O'quv faoliyatini loyihalash jarayonida hamkorlikda o'qitish texnologiyalaridan foydalanish ham bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Guruhli va juftlikda ishlash shakllari o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini shakllantiradi, fikr almashish madaniyatini rivojlantiradi va ijtimoiy tajriba orttirishga yordam beradi. Hamkorlikda o'qitish jarayonida o'quvchilar bir-birining bilim va tajribasidan foydalanib, murakkab vazifalarni birgalikda hal etishga o'rganadilar. Bu esa bilimlarning yanada chuqur va barqaror o'zlashtirilishiga xizmat qiladi⁵⁵. O'quv faoliyatini loyihalashda differensial va individual yondashuv tamoyillari ham muhim o'rin tutadi. Har bir o'quvchining bilish sur'ati, qobiliyati va ehtiyojlari turlicha bo'lgani sababli o'quv faoliyatini yagona andoza asosida tashkil etish kutilgan natijani bermasligi mumkin. Differensial topshiriqlar, individual o'quv yo'nalishlari va moslashuvchan baholash tizimi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali natijalar beradi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, individual yondashuv asosida loyihalangan o'quv faoliyati o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi.

O'quv faoliyatini loyihalashda refleksiya jarayonining tashkil etilishi bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi. Refleksiya o'quvchining o'z faoliyatini tahlil qilishi, erishilgan natijalarni baholashi va kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashiga imkon yaratadi. O'quvchilar refleksiya jarayonida o'z kuchli va zaif tomonlarini anglaydilar, bu esa o'z-o'zini rivojlantirish mexanizmlarini ishga tushiradi. Tadqiqotlar refleksiya asosida tashkil etilgan o'quv faoliyati o'quvchilarning metakognitiv ko'nikmalarini rivojlantirishini tasdiqlaydi⁵⁶.

⁵³ Leontev A.N. *Faoliyat. Ong. Shaxs.* — Moskva: Politizdat, 1975.

⁵⁴ Deci E., Ryan R. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior.* — New York, 1985.

⁵⁵ Johnson D.W., Johnson R.T. *Cooperative Learning.* — Boston, 1999.

⁵⁶ Flavell J.H. Metacognition and Cognitive Monitoring. — *American Psychologist*, 1979.

O‘quv faoliyatini loyihalashda nazariy bilimlar bilan amaliy ko‘nikmalar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ta‘minlash muhim vazifa hisoblanadi. Nazariy bilimlar amaliy faoliyat orqali mustahkamlangandagina o‘quvchilarda funksional bilim va ko‘nikmalar shakllanadi. Amaliy mashg‘ulotlar, laboratoriya ishlari, keys-stadiylar va loyiha ishlari o‘quvchilarning bilimlarini real vaziyatlarda qo‘llash imkonini beradi. Bu esa ta‘lim natijalarining hayotiylikni oshiradi va o‘quvchilarning kasbiy yo‘naltirilgan ko‘nikmalarini rivojlantiradi⁵⁷. Shunday qilib, o‘quv faoliyatini loyihalash orqali o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish murakkab, ko‘p omilli va tizimli jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon psixologik, pedagogik va didaktik omillarning uyg‘unlashuvini talab etadi. Ilmiy asoslangan yondashuv asosida loyihalangan o‘quv faoliyati o‘quvchilarning intellektual salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarishga, ularni mustaqil va ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

O‘quv faoliyatini loyihalash orqali o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirish zamonaviy ta‘lim tizimining muhim pedagogik yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida o‘quv faoliyatini ilmiy asosda rejalashtirish va tashkil etish o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish, bilimlarni chuqur va ongli o‘zlashtirish hamda ularni amaliy ko‘nikmalarga aylantirishda muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. O‘quv faoliyatini loyihalash jarayonida maqsad, mazmun, metod va baholash tizimining o‘zaro uyg‘unligi ta‘lim samaradorligini belgilovchi asosiy omil ekanligi asoslandi.

Shuningdek, shaxsga yo‘naltirilgan, muammoli va hamkorlikka asoslangan ta‘lim texnologiyalari asosida loyihalangan o‘quv faoliyati o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, refleksiya va o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslandi. Tadqiqot natijalari o‘quv faoliyatini tizimli va maqsadli loyihalash orqali o‘quvchilarda barqaror bilim, amaliy ko‘nikma va kompetensiyalarni shakllantirish mumkinligini ko‘rsatdi. Mazkur yondashuv ta‘lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish va ularni zamonaviy jamiyat talablariga mos shaxs sifatida shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vygotskiy L.S. *Psixologiya rivojlanishi muammolari*. — Moskva: Pedagogika, 1984.
2. Leontev A.N. *Faoliyat. Ong. Shaxs*. — Moskva: Politizdat, 1975.
3. Elkonin D.B. *O‘quv faoliyatining psixologik asoslari*. — Moskva, 1989.
4. Zimnyaya I.A. *Pedagogik psixologiya*. — Moskva: Logos, 2002.
5. Matyushkin A.M. *Muammoli ta‘lim nazariyasi*. — Moskva: Pedagogika, 1991.
6. Polat E.S. *Loyihaviy ta‘lim texnologiyalari*. — Moskva: Akademiya, 2005.

⁵⁷ Kolb D. *Experiential Learning*. — New Jersey, 1984.

20-Yanvar, 2026-yil

7. Рахимова, Н., & Янгибоева, Ж. (2025). ВЛИЯНИЕ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРК НА ОБОГАЩЕНИЕ ЛЕКСИЧЕСКОГО ЗАПАСА И РАЗВИТИЕ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ. *Modern Science and Research*, 4(1), 416-427.

8. Рахимова, Н. (2024). СЕРГЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ ЕСЕНИН–ПЕВЕЦ НАРОДНОЙ ДУШИ. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(10), 191-198.

9. Рахимова, Н. Ш. (2024). ПАТРИОТИЗМ КАК КУЛЬТУРНЫЙ И ИДЕЙНЫЙ ФЕНОМЕН В РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ. *MEDICINE, PEDAGOGY AND TECHNOLOGY: THEORY AND PRACTICE*, 2(12), 95-104.

10. Рахимова, Н. (2025). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОММУНИКАЦИИ СТУДЕНТОВ. *Modern Science and Research*, 4(1), 54-66.

